

Mintha a lelegevőbb je-
en és a megmervédett két-
szer éves múlt adott volna ta-
állkozót egymásnak ezekben
hetekben a Hajógyár-szige-
en. Karcus emelődaru lassú
itemben szállítja terhét, végzi
 napi munkafeladatát; áttört
könnyű testével lebeg, siklik
a levegőben, alatta pedig mé-
lyen a földben egy masszív és
mégis arányos vörösmárvány
fürdőmedence s egy hatalmas
falakból épített kemencesor
ébredzik kétezer éves álmá-
ból. A gyár hangja ide is el-
jut, nemcsak a tompa bűgá-
sok, zakatolások s az éles
fütyök foszlányaiban, de el-
látogatnak ide a déli ebédszü-
netben, vagy műszak után a
gyár dolgozói, beszélgetnek a
régészekkel, figyelemmel kísé-
rik, milyen újabb érdekessé-
geket bont ki a régész csáká-
nya a régi római Obudából,
amelynek két óriás méretű
amfiteátruma láttán is ké-
pet alkothatunk arról, mek-
kora és milyen jelentőségű
volt a Római Birodalom kelet-
pannóniai fővárosa.



Hatvan év alatt, amióta
megalakult az Aquincumi Mú-
zeum és évről évre folyama-
atosan folyik a római emlékek
kiásása, az utóbbi négy év alatt
végezték a legnagyobb jelen-
tőségű és legnagyobb méretű
feltárásokat. Ezek között is
első helyen áll a hajógyár-
szigeti ásátás. Itt került elő a
roppant méretű

helytartói palota.

Itt találták meg az akkori fo-
galmak szerint fényűzően ki-
képzett, mozaikokkal, szobrok-
kal gazdagon díszített, padló-
alatti fűtőberendezéssel ellá-
tott úgynevezett Villa Urbana
maradványait.

Jelenleg a palota északnyu-
gati sarkának feltárása van
soron. Szilágyi János, az
aquincumi múzeum igazgatója
irányítja ezt a régész
számára is izgalmas és
hálás munkát, s eb-

ben segítőtársa két archeológus nő: Póczy Klára és Kisfaludyné P. Györgyi. Mint Szilágyi János tájékoztat, 1941-ben légtöltelmi árkok ásásakor mozaikpadló- és falfestmény töredékek, bélyeges téglák kerültek elő a földből, s olyan méretű falak, amelyek arra engedtek következtetni, hogy óriási reprezentatív rendeltetésű palota állhatott itt: a helytartó palotája. Ekkor ástak ki egy Mercurius istenségnek szentelt oltárkövet is, ami arra mutat, hogy a palota helyén eredetileg bennszülött szentély állott.

De, hogy a Hajógyár-sziget értékes római emlékeket rejt magában, azt már sokkal régebben számontartja az archeológia, mert feljegyezték, hogy a múlt század derekán a hajógyár építéskor is dobott ki a föld római fal- és mozaiktöredékeket. Ezeket azonban betemették. És ez lett most a sorsa a száz év múlva nagy anyagi áldozattal és tudományos felkészültséggel kiásott luxusvillának is: a termelés érdekei úgy kívánták, hogy a helytartói palotát ismét föld temesse be. A mozaikokat, szobrokat és a kiásott egyéb tárgyakat azonban kiemelték, restaurálták, s ma már az Aquincumi Múzeum termeiben adnak fogal-

Budapestre vonatkozó u...

Szerző:

Dutka Mária

Cím:

Hadrián palotájában

Forrás: a Hajógyár-szigeten

(Hely)

Műf. képmű

1955. (Idő) X. 20.

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Oszályozás

902.6

Idő:

1955

Személy:

Helyszám:

mozaikok, falfestmények, szobrok

és egyéb leletek kiemelése és megmentése. Az ásátás egyik fő eredménye az, hogy fel lehetett térképezni az antik palota alaptervét. Méretei is kibontakoztak. A Margitsziget felé néző homlokzata 83 méter lehetett, a másik irányban pedig mintegy 90 méter kiterjedésű. A helytartói palota több szakaszban épült. Az idők folyamán átépítették, bővítették, s a falak méretei s összetétele, a téglák bélyegei, a csatornahálózat mind értékes támpontokat nyújtanak az építkezés datálására nézve.

Maga a luxuskivitelű palota építése Hadrián nevéhez fűződik, aki mielőtt császár lett egy évig volt — i. u. 107—108 — az akkor létesített Kelet-Pannónia helytartója és katonai parancsnoka. Elképzelhető, hogy a görög műv-

szet iránt rajongó, hellenisztikus ízlésű Publius Aelius Hadrianus, aki császár korában több saját tervezésű épülettel gazdagította Rómát, s sírhelyül magának a római Angyalvárat építtette, mint a keletpannóniai provincia helytartója és korlátlan ura, kényelmi és luxusigényeit nagystílusú képzelete szerint a legmeszebbmenőleg kielégítette. Erre vall az is, hogy a hatalmas kiterjedésű Római Birodalom területén mind ez ideig méretekben és luxus kivitelben alig akad párja a hajógyár-szigeti palotának. Mindössze két helyen tártak fel hasonló típusú helytartói magánvillát. Az egyiket Szíriában, Dura-Europosban, az Eufrates mellett, a másikat, egy sokkal szerényebb kivitelűt pedig a Rajna vidékén. Megjegyzni azonban Szilágyi János, hogy a hajógyár-szigeti villa mindhárom között a legjobb állapotban fennmaradt helytartói palota.

A most feltárás alatt álló palotarészlet is megragad

hatalmas méreteivel,

arányainak nagyvonalúságával. Egy 26×28 méteres területen dolgozik most a régészek ásója. S mit látunk? Egy vörösmárvány koralakú kőmencsét, melynek átmérője 3

és fél méter. A körmedencébe magas márványlépcső vezet, s márványlapokkal van burkolva. Falait freskók borították. A töredékeket már összegyűjtötték, s kivethető, hogy a freskók kecses mozdulatú táncosnőket ábrázolnak. Minden bizonnyal a helytartó fürdőszobája volt ez a helyiség, melyet a kemencesorok egész légiója ölel körül. A feltevés szerint ezek a hatalmas falú, padlófűtésű helyiségek sütőke-mencék voltak. Micsoda ünnepek, vendégeskedések lehettek ebben a helytartói palotában, ha ennyi kemence volt szükséges kenyér- és pecsenyesütéshez!

Európa e nagyjelentőségű római emlékének feltárása számtalan értékes emléket hozott napvilágra. A keleti szárny fényűzően berendezett 14 nagy helyiségében találtak jó állapotban fennmaradt mozaikpadlót. A mozaikok kivitele, stílusa és művészi színvonala arra vall, hogy nemcsak Hadrián, hanem a későbbi építetők is itáliai és görög mesterekkel dolgoztattak. A mértani díszítésű padozatok — melyek közül az egyik 11 méternél szélesebb és hosszában is ugyanilyen méretű — az I. századvégi észak-itáliai stílusra vallanak, a játékos delphineket, halakat és

egyéb állatalakokat ábrázoló berakások pedig a III. század hellenisztikus ízlését tükrözik. Ma a helytartói palotából előkerült pártját rítító lelet az Aquincumi Múzeumban látható. E leletek között is talán a legérdekesebb egy félemler nagyságú mézskészőbor, mely a Nemesist, vagyis a végezet és Fortunát, a szerencsét egybeolvasztó istenséget ábrázolja egyik kezében fáklával, másikkban földgömbbel. De találtak ebben a gazdag római kincstárban fogadalmi oltárköveket, melyek pontos adatokat nyújtanak arra nézve, kik kormányozták Hadrián után Kelet-Pannoniát, találtak szobrokat, egy gyönyörű torzót, mely talán Marcus Aureliust ábrázolja s a többi között egy díszes üvegpoharat, melynek felírása fordításban így hangzik:

„Igyál az egészséggemre!”

A sok érdekesség mellett megemlékezhetünk a II. századi falbekarcolásról, mely arról értesít, hogy egy Lupus nevű centurio-jelölt megfenyeget egy bizonyos Gratust, ha görög rabszolgáját erőszakosan továbbra is visszatartja.

Szilágyi János legutóbb a régészeti konferencián számolt be hazai és külföldi régészek előtt ezekről a nagyjelentőségű ásatásokról. Amint a nagy palotából ki lehetett emelni, kiemelték, konzerválták s gondosan a múzeumba helyezték. Hadrián palotájának méretéről azonban ma csak fényképek és térképek adnak fogalmat; az épületet ismét föld borítja. Mindenképpen arra kellene törekedni, hogy e világraszóló régészeti érdekesség, amely páratlan a maga nemében, ne aludja továbbra is álmát a földben, hanem legalább egy részlete legyen kibontva, legyen megtekinthető és ezzel is járuljon hozzá fővárosunk római korján arculatának szemléletesebb kiegészítéséhez.

Dutka Mária